

LA XEMENEIA DE LA BÒBILA ALMIRALL DE TERRASSA

Rosa M. Masana Ribas

En Marià Masana va ser el mestre d'obres encarregat de construir la xemeneia de la Bòbila Almirall, quatre anys després de la construcció va ser víctima d'un accident de moto. Uns dels estris de paleta que aquell portava era un nivell i una cinta mètrica. El seu germà Francesc que anava darrere d'ell amb una altra moto va guardar aquests elements sentimentals durant trenta anys i quan va faltar, la meua cunyada Júlia me'ls va donar i també els he guardat durant tot aquest temps.

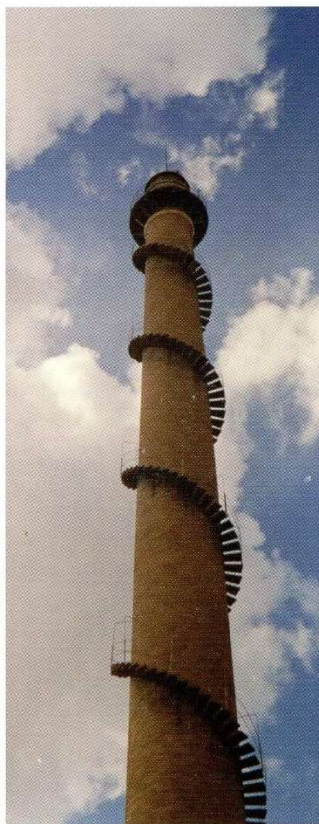
Ara, després de 54 anys hem considerat que els estris tenen un component històric pel fet d'haver-se utilitzat en la construcció de la singular xemeneia Almirall i també podem considerar-los d'interès etnogràfic perquè en el decurs de mig segle el disseny d'aquests estris ha sofert una considerable evolució, i és per això que fem la proposta de poder-los cedir en custòdia al Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya. Possiblement podran complementar exposicions dins l'àmbit de la construcció de les xemeneies industrials.

UBICACIÓ I TIRATGE DE LA XEMENEIA

La xemeneia està situada a l'avinguda Àngel Sallent de Terrassa, a la plaça de l'Assemblea de Catalunya del districte número IV en una zona on abans hi havia hagut la bòbila de maons propietat de Francesc Almirall datada, de l'any 1910. A la dècada dels anys seixanta es va incrementar la demanda de materials per a la construcció a causa del creixement de l'activitat industrial i la necessitat d'edificar habitatges per les persones novvingudes a la ciutat en busca de treball. L'empresa va encarregar al contractista d'obres Marià Masana la construcció de nous forns i una xemeneia amb capacitat de tiratge suficient per impulsar els fums que generava la combustió de 10,9 tones de carbó al dia, d'aquí bé l'alçada de 63 metres, tot i que amb menys metres s'hagués aconseguit una bona succió de fums, fet que ens indica la voluntat de construir quelcom de singular. Després de treballar-hi durant mig any aproximadament, es va inaugurar el mes de juliol del 1956.¹

ALGUNES DADES TÈCNIQUES

L'estructura presenta un fust troncònic fet de maons aplanillats de terra cuita vermella, té una alçada de 63,25 metres des de la base fins a la boca o sortida de fums, que continua amb una estructura metàl·lica ovalada formant un tres peus per sustentar el paral·lamps que la prolonga fins els 68,85 metres. El diàmetre de arrencada del fust que inicialment era hexagonal actualment fa 3,98 metres de diàmetre i el superior 2,19. Abans de la restauració, el volum intern aproximat era de 166 m³ amb un pes de 570 TM. Està proveïda d'una escala de cargol de 217 esglaons amb barana de ferro per a la protecció personal. El darrer tram s'enfila per una escala de gat de disset esglaons fins a una plataforma, formant un voladís que pot sostenir diverses persones i al mateix temps permet la visió de la ciutat en un radi de 360 graus. Es

FOTOGRAFIA DE LA XEMENEIA ALMIRALL,
AUTORA ROSA M. MASANA

considera que va tenir una vida activa d'uns dotze anys; per més informació es pot consultar l'article publicat a Terme l'any 1999.² L'any 1995 l'Ajuntament de Terrassa va procedir a la seva restauració sota la direcció de l'arquitecte Robert Brufau.

ELS CONSTRUCTORS

Van ser sis les persones que van intervenir en l'edificació de la xemeneia: l'empresari Francesc Almirall Poch, que va proposar el projecte; el mestre d'obres Marià Masana Ribas, que s'avingué a dur-lo a terme; els dos professionals paletes, Lucas Pérez Molina i José Fauquet Cons, i els dos manobres, Paulino Carbajal Garcia i Francisco Galvez Quesada aquest darrer mort d'accident per intentar salvar una noia.³ El fet de buscar dos dels constructors va ser una tasca molt laboriosa, però n'estic satisfeta perquè se'ls ha pogut reconèixer la seva professionalitat i valor que havien de tenir en fer una obra vertical i flexopendajant.

INSCRIPCIÓ AL LLIBRE GUINNES DELS RÈCORDS

Pel fet que Marià Masana (1927-1960) no podia donar testimoni d'aquesta edificació i en sortir publicada una nota de premsa amb la fotografia de la xemeneia Almirall al *Diario de Terrasa* en data 20 de gener de l'any 1987 on deia: *La mayoría de chimeneas industriales de Terrassa estan hechas per arquitectos o maestros de obras desconocidos*,⁴ va ser el desencadenant que em motivà a indagar sobre aquesta estructura i recuperar el nom del meu germà i dels altres treballadors, no era fàcil perquè havien passat més de trenta anys, però en viure al capdavant del carrer Galileu vàrem seguir molt d'aprop l'edificació de la xemeneia, recordo la consciència de risc que tot sovint experimentava la meua mare, que sovint, deia a en Marià, abans de sortir de casa: *vigila fill meu, no prengueu mal*. Ara, vist retrospectivament, podem considerar que les intuïcions de les mares en ocasions poden ser reals.

El diari *Destino* publicava una imatge de la xemeneia acabada de construir amb una breu nota que deia: *La obra de albañi-*

MARIÀ MASANA RIBAS, FOTO ARXIU FAMILIAR

leria puede ser el mástil donde izar el guión de Tàrrasa.⁵ En Jaume Almirall, un fill d'en Francesc Almirall, em va lliurar un article que deia: *En Tàrrasa està per inaugurar-se la chimenea més alta del món*, la primera era a l'Argentina i possiblement està enderrocada perquè no he tingut resposta dels organismes oficials als quals m'he adreçat i de segur que no estava proveïda de escales de cargol. Amb tot, prengué força la idea d'intentar inscriure-la al *Llibre Guinness dels Rècords*, però no sense abans investigar i confeccionar un bloc amb diversos documents testimonials.

El dia 28 d'abril del 1990 una delegació de Guinness va venir a Tàrrasa per visitar la xemeneia i confirmar la veracitat dels documents i el dia 18 de setembre de l'any 1990 se'n lliurava un diploma acreditatiu que deia que la xemeneia Almirall era un nou rècord mundial Guinness.⁷ A partir d'aquell moment la peça va adquirir un major ressò i es convertia en un element industrial identitari de la ciutat, fet demostrat per les nombroses ocasions que s'ha parlat d'ella a la premsa. Podem consultar el bloc dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrasa en motiu dels seu 50è aniversari.⁸

EL NIVELL I EL CENTÍMETRE CEDITS AL MUSEU (MCTC)

NIVELL DE BOMBOLLA D'ALCOHOL

L'aparell està fet de fusta, metall i vidre, i si bé han passat més de cinquanta-quatre anys, observem que la fusta no s'ha deformat i el vidre es conserva íntegre. Té

una estructura rectangular amb les mides següents: 35 x 5,3 x 2,5 cm i està previst de dos visors circulars a banda i banda, on a l'interior s'observa una columna de bombolla en sentit vertical i tres visors rectangulars un a cada costat i un altre a la part més estreta del nivell que fa de 2,5 cm, elements pensats per mesurar l'alineació de les obres en diferent perspectiva. Un estri semblant està documentat l'any 1661, i actualment aquesta eina és a punt de quedar obsoleta per la presència de nivells que funcionen mitjançant raig làser.

EL CENTÍMETRE METÀL·LIC ENROTLLEBLE

En Marià inicialment utilitzava el clàssic metro de fusta articulada i plegable i possiblement va ser una novetat quan va adquirir el centímetre d'acer inoxidable enrotllable de manera mecànica. El centímetre disposa d'un dispositiu de fixació que recupera o rebobina la cinta tocant un botó. És de la casa Palmera, fundada a Irún l'any 1931, empresa que també fabricava fulles d'afaitar, tisores i ganivets. El germà d'en Marià, en Francesc, abans de guardar-lo i per a una major preservació el va lubricar amb algun tipus de greix. ■

Notes

(1) Una nota de premsa del diari *Tàrrasa Informació*, del 16 juliol de 1956, publica En Tàrrasa està per inaugurar-se la següent chimenea més alta del món.

(2) Revista *Terme* número 14, any 1999. Centre d'Estudis Històrics. Arxiu Històric Comarcal de Tàrrasa i Internet www.raco.cat/index.php/terme/article/viewFile/40696/122145

Algunes dades de la xemeneia estan extretes de la informació verbal d'en Francesc Masana Ribas, germà del mestre d'obres Marià Masana i dels paletes i manobres que van intervenir en l'obra, de les dades de la Gerència Municipal d'Urbanisme de Tàrrasa i per l'informe tècnic fet pel Dr. Robert Brufau, arquitecte responsable de la consolidació estructural de la xemeneia de la bòbila Almirall, Tàrrasa, 1994, i del recull de notes de premsa posades en un bloc de paper i dipositat a l'Arxiu Històric de Tàrrasa amb el títol: 50è aniversari de la xemeneia de la bòbila Almirall de Tàrrasa 1956-2006, autora Rosa M. Masana

(3) Francisco Gálvez va morir en intentar salvar una noia que estava suspesa a la plataforma exterior i amb la porta tancada d'un tren que iniciava la marxa, en saltar la via per intentar ajudar-la, un altre combol que circulava en direcció contrària els va envestir tots dos. Aquell dia en Francisco anava a la clínica a veure la seva senyora i a la seva filla de dos dies d'edat. *El Caso*, núm. 423, maig de 1960. Hemeroteca de l'Arxiu Municipal de Sabadell en donava la notícia.

(4) *Diario de Tàrrasa* de 29 de gener de 1987

(5) *Diari Destino* del 16 de juny de 1956, pàg. 33

(6) Idem (1) diari *Tàrrasa informació* de 16 de juliol de 1956.

(7) L'expedient d'inclusió al rècord va ser lliurat a Guinness el dia 28 d'abril de 1990 i amb data 18 de setembre del mateix any en comuniquen que la xemeneia de la bòbila Almirall ha estat homologada internacionalment com la xemeneia amb escala de cargol més alta del món. Va ser publicat al *Llibre Guinness dels Rècords* de l'any 1991, pàg. núm. 24. Hi ha una fotocòpia del bloc a l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrasa i a la Biblioteca Central.

(8) Consta de diverses fotocòpies sobre d'actes, activitats artístiques, eslògans comercials i altres aspectes que durant un temps valg anar recollir. Rosa M. Masana 50è aniversari de la xemeneia de la bòbila Almirall desembre de 2006 (AHCT). L'efemèride en aquella ocasió va passar desapercebuda per la ciutat i ara, l'any 2016 complirà el 60è aniversari, que podria ser el moment adient per retre-li, encara que auster, un breu acte de reconeixement, especialment pel valor del simbolisme històric i identitari que tenen aquestes peces per la ciutat de Tàrrasa.

DIPLOMA D'INSCRIPCIÓ A GUINNESS

